

PERSOONSVOLGENDE FINANCIERING VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Kritische bedenkingen vanuit de Strategische Adviesraad

Barbara KREKELS en Gunter NAETS¹

Vlaams minister Jo Vandeuren heeft zijn voorontwerp van decreet over de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap klaar. De Strategische Adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheids-, en Gezinsbeleid (SARWGG) gaf hierover op 30 oktober 2013 advies².

De raad is kritisch over de concrete voorstellen van de minister. Het is uiteraard goed dat de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap met dit decreet in de regelgeving zal verankerd worden. Dat is een belangrijke stap die al in het Perspectiefplan 2020 werd vooropgesteld. De weg naar meer vraag- en behoefte-gestuurd werken kan hiermee echt ingeslagen worden. Maar die weg is nog lang en zal nog veel hindernissen kennen. De vraag is of de bepalingen in dit decreet al enkele hindernissen kunnen wegnemen, of er juist nieuwe zullen opwerpen.

Een financieringssysteem zonder budgettair kader

De minister schuift een systeem naar voor in twee trappen. Het basisondersteuningsbudget vormt de eerste trap. Iedere persoon die een erkende handicap heeft, en voor wie de nood aan zorg en ondersteuning is vastgesteld, heeft recht op dit basisondersteuningsbudget. Hiermee kan rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning aangekocht worden. Het basisondersteuningsbudget wordt verstrekt door de zorgverzekering. De tweede trap bestaat uit een budget voor de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning, gefinancierd door het VAPH. Dit is bestemd voor mensen met een handicap, voor wie het basisondersteuningsbudget onvoldoende mogelijkheden biedt om hun zorg en ondersteuning kwalitatief en volledig in te vullen. Wie een persoonsvolgend budget krijgt in deze tweede trap, verliest zijn recht op het basisondersteuningsbudget.

1 De auteurs zijn respectievelijk stafmedewerker en secretaris van de Strategische Adviesraad Welzijn Gezondheid en Gezin. Contact: gnaets@serv.be.
2 U kunt de tekst van het advies lezen op www.sarwgg.be.

De eerste bekommernis van de raad gaat naar het budgettaire kader. Dit decreet geeft geen enkel zicht op het budget dat nodig is en beschikbaar zal zijn voor de uitvoering van de plannen. Daardoor rijzen er heel wat bezorgdheden. Zo bestaat de bezorgdheid dat het forfait uit trap 1 niet voldoende zal zijn voor veel personen met een handicap om hun basisbehoeften aan zorg en ondersteuning te dekken. Voor trap 2 wordt geen recht op zorg en ondersteuning gegeven. Er is dus geen garantie dat het budget voldoende groot zal zijn. Zal, bij een grote overheidsinvestering in trap 1, het afdwingen van een volwaardig ondersteuningsbudget in trap 2 nog moeilijker worden? De raad meent alvast dat een recht op basisondersteuning (trap 1) niet tot gevolg mag hebben dat de toegang naar trap 2 wordt beperkt.

“De raad meent dat een recht op basisondersteuning (trap 1) niet tot gevolg mag hebben dat de toegang naar niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning (trap 2) wordt beperkt.”

We benadrukken dat het invoeren van persoonsvolgende financiering absoluut moet samengaan met het vooruitzicht van zorggarantie voor iedere persoon met een handicap. Daarvoor is het nodig een concreet groeipad te realiseren, zowel voor de rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning als voor de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning. Zorggarantie kan geen realiteit worden als het aanbod niet wordt versterkt. De raad vraagt ook dat de Vlaamse regering spoedig het effect van een basisondersteuningsbudget op de wachtlijst en op de kwaliteit van leven objectiveert en monitort.

Enkele kritische vragen en bedenkingen

Naast deze budgettaire vragen, heeft de raad ook nog veel kritische vragen en bedenkingen bij de werking van het voorgestelde getrappt ondersteuningssysteem.

Zo vraagt de raad zich af of het gebruiken van één gelijk forfait voor iedere persoon met een handicap de meest efficiënte keuze is voor het basisondersteuningsbudget. Misschien moet er meer gedifferentieerd worden? De raad is bezorgd omdat de continuïteit in de zorg en ondersteuning tussen trap 1 en trap 2 onvoldoende wordt gegarandeerd. Een laagdrempelige eerste trap is zeker nuttig, maar de vraag blijft of je twee aparte (financierings)systemen nodig hebt.

De tweede trap is nog te weinig uitgewerkt. Eén van de doelstellingen van persoonlijke financiering is dat de persoon met een handicap zelf meer keuzevrijheid en onderhandelingskracht krijgt. Om dat werkelijk te realiseren, moeten een aantal randvoorwaarden vervuld zijn, zoals betrokkenheid van de persoon met een handicap bij de bepaling van de ondersteuningsbehoefte, een voldoende groot aantal budgetcategorieën om op maat te werken, incentives voor de aanbieders om het aanbod te variëren, instrumenten om de persoon met een handicap te versterken in zijn actieve rol en zo meer. Het is niet duidelijk of deze randvoorwaarden voldoende vervuld zullen zijn bij de uitvoering van dit decreet.

Het is goed dat er met het basisondersteuningsbudget (trap 1) ademruimte komt voor mantelzorgers. Het is ook goed dat men zelfzorg, gebruikelijke zorg en zorg en ondersteuning door familie, vrienden en/of informele contacten meer wil betrekken bij de organisatie van zorg en ondersteuning. Toch willen we ervoor waar-

schuwen dat budgettaire overwegingen niet de bovenhand mogen nemen in het debat over vermaatschappelijking van de zorg. Met het basisondersteuningsbudget zullen mantelzorgers wat financiële ademruimte krijgen, maar ze kunnen hiermee geen sociale rechten opbouwen. De voorstellen nemen ook de bezorgdheid bij de gebruikers van zorg en ondersteuning niet weg over een toenemende druk op de omgeving met een toenemende afhankelijkheid van het persoonlijk netwerk tot gevolg.

“Budgettaire overwegingen mogen niet de bovenhand nemen in het debat over vermaatschappelijking van de zorg.”

Tenslotte is het absoluut nodig dat de Vlaamse overheid bij de uitvoering van dit decreet de nodige maatregelen en overgangsbepalingen neemt om een rechtszekere en budgettair en organisatorisch haalbare invoering van de persoonsvolgende financiering te verzekeren.

Belangrijke randvoorwaarden

De SARWGG besluit dat wanneer de Vlaamse regering toch voor een getrappt ondersteuningsstelsel wil kiezen, dit stelsel ten minste aan een aantal belangrijke randvoorwaarden moet voldoen. Om te beginnen moet het basisbudget voldoende hoog zijn en eventueel gebonden aan zorgzwaarte of inkomen. Verder moet de continuïteit van zorg en ondersteuning tussen trap 1 en trap 2 gegarandeerd worden. Dit wil zeggen dat, als een persoon met een handicap een budget krijgt uit trap 2, hij met dat budget – indien hij dat wenst – ook de ondersteuning die hij al kreeg in trap 1 moet kunnen behouden. Wanneer het op een bepaald moment duidelijk wordt dat trap 1 niet volstaat, moet er vlot naar trap 2 kunnen overgeschakeld worden.